

مرکز ملی بررسی‌های علمی، پژوهشی، فرهنگی و اجتماعی
 نشست تخصصی الهیات و چالش کرونا

 دکتر امیرحسین مازوی استادیار گروه فلسفه و کلام اسلامی دانشکده تهریز دانشگاه تبریز	 دکتر رضا احمدی استادیار گروه فلسفه و کلام اسلامی دانشکده تهریز دانشگاه تبریز	 دکتر سعید میرزایی استادیار گروه فلسفه و کلام اسلامی دانشکده تهریز دانشگاه تبریز
---	--	---

زمان: یکشنبه ۲۲ فروردین ۱۴۰۰ - ساعت ۱۱:۳۰
 لینک حضور در جلسه: vc2.tabrizu.ac.ir/ftis

بررسی شبهات اعتقادی، فقهی و حقوقی چالش کرونا

پیدایش پیشامد و رخداد کرونا و ویروس کووید ۱۹، شبهات مختلفی را در حوزه اعتقادی، فروع دینی و مسائل حقوقی مطرح کرده و باعث ایجاد سوالات مختلفی در حوزه‌های مختلف شده است.

ایسنا/آذربایجان شرقی پیدایش پیشامد و رخداد کرونا و ویروس کووید ۱۹، شبهات مختلفی را در حوزه اعتقادی، فروع دینی و مسائل حقوقی مطرح کرده و باعث ایجاد سوالات مختلفی در حوزه‌های مختلف شده است.

در نشست تخصصی با عنوان "الهیات و چالش کرونا" با حضور اساتید دانشکده الهیات و حقوق دانشگاه تبریز، مباحث مربوط به الهیات که تحت تاثیر چالش کرونا قرار گرفته اند، بررسی شد.

به گزارش ایسنا، ناصر فروهی، استادیار گروه فلسفه و کلام اسلامی دانشگاه تبریز در پنل ابتدایی در خصوص مسئله کرونا و نظام احسن، رضا الهامی استادیار گروه فقه و حقوق اسلامی دانشگاه تبریز در پنل بعدی در خصوص کرونا و عبادات جمعی و سپس حیدر باقری اصلی استاد گروه حقوق دانشگاه تبریز در پنل پایانی در خصوص موضوع اثر فورس مازوری کرونا بر قراردادهای مباحثی را مطرح کردند.

"پاسخ به شبهات کلامی و دینی ناشی از چالش کرونا"

ناصر فروهی، استادیار گروه فلسفه و کلام اسلامی دانشگاه تبریز در این نشست تخصصی اظهار کرد: بشر از ابتدای خلقت تاکنون همواره با بلاها و مخاطرات طبیعی و غیرطبیعی مواجه بوده که این بلاها از جمله زلزله، سیل، طوفان، امراض گوناگون و ... گاه صدمات جبران ناپذیری را بر پیکره و جامعه انسانی وارد کرده است.

وی افزود: یکی از مخاطرات و بلاهای طبیعی که انسان‌های کل عالم امروز با آن مواجه بوده و بیش از یکسال با آن درگیر شده اند، مسئله بیماری کرونا و ویروس کووید ۱۹ است که به عنوان یک چالش اساسی و مهم بر همه ابعاد وجودی انسان شامل ابعاد اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و اعتقادی تاثیر گذاشته است.

وی با اشاره به صدمات اقتصادی ملموس و افزایش فاصله در روابط اجتماعی بین انسان‌ها ناشی از چالش کرونا، گفت: حتی برخی از کشورها در این شرایط به دنبال ماهی گرفتن از آب گل آلود وضعیت جامعه هستند. اما یکی از مسائل مهمی هم که تحت تاثیر این ویروس منحوس قرار گرفته و شبهاتی هم مطرح کرده، مسائل اعتقادی را شامل می‌شود.

فروهی افزود: سوالاتی از قبیل این که چرا خداوند جلوی این بیماری را نمی‌گیرد و بنده خود را درگیر آن کرده است؟ و یا انسان‌ها چقدر باید از این ویروس صدمه ببینند؟ آیا خداوند توانایی جلوگیری از این بیماری را دارد؟ و نشان می‌دهد که کرونا با مسائل اعتقادی و کلامی ما ارتباط تنگاتنگی پیدا کرده و شبهات مختلفی را ایجاد کرده است.

وی با اشاره به وجود سه شبهه مهم در این خصوص، تشریح کرد: اولین و مهمترین شبهه ای که چالش کرونا بر اعتقاد مردم برجا گذاشته است، بحث رابطه کرونا با نظام احسن است. در این راستا می‌توان گفت که ما از یک سو ادعا می‌کنیم که جهان هستی، بهترین جهان ممکن است که خداوند می‌تواند خلق کرده باشد، اما از طرفی دیگر در این جهان یکسری چالش‌های وجود دارد که با اصل این نظام احسن ناسازگار است و حتی گاه صدمات جبران ناپذیری بر جامعه بشری وارد می‌کند.

وی با بیان این که بحث ناسازگاری وجود کرونا با هدف آفرینش انسان شبهه دیگری است که مطرح می‌شود، گفت: بر اساس این شبهه، خداوند متعال اهدافی را برای آفرینش انسان بیان کرده و انسان را آفریده تا در این نظام به آرامش و آسایش برسد، در حالی که وجود چالش و موضوع فراگیر جهانی مثل کرونا، کل آرامش انسان را بهم ریخته است.

این استاد دانشگاه با بیان این که شبهه دیگر در خصوص رابطه کرونا با عدل جزایی و کیفری خداوند است، گفت: اگر ما بیماری کرونا را همانند آنچه در قرآن مطرح شده مبینی بر این که برخی بلاها محصول عملکرد و اعمال ناشایست خود انسان‌ها است را به عنوان کیفر انسان‌های گناهکار در دنیا بدانیم، پس تکلیف انسان‌های بیگناهی که ناخواسته درگیر این بیماری شده اند، چه می‌شود و آیا این پدیده با عدل جزایی خداوند سازگار است؟

وی در پاسخ به شبهه اول مطرح شده، گفت: انسان با دو جهان هستی شامل مادیات و مجردات روبه رو است که چالش‌ها، مخاطرات طبیعی و ناسازگاری‌هایی چون کرونا تنها در عالم مادیات اتفاق می‌افتد و عالم مجردات عاری از اینگونه پدیده‌ها است.

وی افزود: دلیل وقوع چنین پدیده‌هایی در عالم مادیات این است که عالم ماده، دنیای رشد و کمال تدریجی است و به همین خاطر تصادفات، تضادها و تعارض‌های ذاتی بین موجودات وجود داشته و باعث شده تا موجودات بر روی یکدیگر تاثیر بگذارند و تاثیر بپذیرند و در نهایت چالش‌هایی از قبیل کرونا پدید آید. در واقع بیماری کرونا، جزو لازمه لاینفک موجودات هستی و معلول تعارض‌ها و تصادفات موجود در عالم مادیات است.

فروغی ادامه داد: در پاسخ به شبهه دوم در خصوص چالش کرونا، می‌توان گفت که اگر انسان نارسایی و ناسازگاری کرونا را حس می‌کند، در واقع جزئی‌نگری کرده است. یعنی در واقع انسان منافع فردی و اجتماعی دارد که ناسازگاری چون کرونا بیشتر بر بعد فردی او تاثیر می‌گذارد و باعث ایجاد شبهه در منافات این چالش با آسایش شده است، در حالی که در بعد اجتماعی اینگونه نیست.

وی متذکر شد: گاه یک زیان موقت به دنبال خود سود و لذت دائمی را به همراه دارد و در واقع انسان با این گونه چالش‌ها از خواب غفلت بیدار می‌شود و با وجود بیماری می‌تواند قدر سلامتی خود را بداند.

وی در پاسخ به شبهه سوم اعتقادی در چالش کرونا، افزود: انسان با نگاه مادی گرایانه، بیماری کرونا را خلاف عدل کیفری می‌داند، اما اگر انسان به مجموعه حیات نگاه کند، نظر و قضاوت خود را تغییر می‌دهد. درست است که انسان‌های بیگناه بخاطر گناه انسان‌های دیگر با یکسری صدمات مواجه می‌شوند، اما در صورتی عدل کیفری زیر سوال می‌رود که ضرر این انسان‌ها جبران نشود در حالی که خداوند در زندگی بعد از مرگ، پاداشی بیش از خسارات دنیوی برای جبران این صدمات ارائه خواهد داد.

"اصول فقهی در اجرای عبادات جمعی با وجود کرونا"

رضا الهامی استادیار گروه فقه و حقوق اسلامی دانشگاه تبریز در ادامه این نشست، اظهار کرد: عباداتی که شرط صحت و کمال آن‌ها و یا محدودیت زمانی و مکانی آن‌ها مستلزم اجتماع باشد را عبادات جمعی گویند که شامل نماز جمعه، نماز جماعت، اعتکاف، زیارت مشاعر مقدسه، حج و .. شده‌اند هر کدام از این اعمال تحت تاثیر کرونا قرار گرفته و با تدبیر خاصی برگزار می‌شوند.

وی با بیان این که احکام الهی تابع مصالح هستند، افزود: هیچ حکمی بدون مصلحت وضع نشده است. این مصلحت به خود فعل و یا به اعتصام امر باز می‌گردد که بسیاری از این موارد را مثلاً مصلحت نماز دو رکعتی با ترتیب مشخص را نمی‌توان با عقل خود تشخیص داد بلکه فقط باید پذیرفت و عمل کرد.

وی با تاکید بر این که در شرایط عادی باید بر اساس امر خداوند و احکام، اعمال خود را انجام دهیم، گفت: اما گاه انجام این احکام با یک مصلحت مهمتر تغییر می‌کند و یا انجام نمی‌گیرد چرا که ممکن است انجام این عمل، مفسده‌ای بزرگتر از مصلحت ابتدایی به دنبال داشته باشد.

الهامی متذکر شد: در زمان فرارگیری در چنین وضعیتی، ما حق مصلحت اندیشی نداریم و باید بنا بر نظر شارع محتوای مطالب را بپذیریم. اگر چه روایت صریحی در این خصوص وجود ندارد ولی در مجموع آیات و روایات به این قاعده عقلی و فقهی می‌رسیم که می‌گوید ترجیح مرجوع به راجع قبح است یعنی انجام اولویت دوم پیش از اولویت ابتدایی هرچند با مصلحت قبح دارد.

وی ادامه داد: خداوند در قرآن کریم بیان کرده که خوردن گوشت حیوان ذبح نشده، گوشت خوک و نوشیدن شراب حرام است، مگر این که انسان در یک شرایط سخت گرسنگی و تشنگی قرار بگیرد و چاره‌ای جز خوردن و نوشیدن این خوراکی‌ها نداشته باشد، چرا که این جسم یک امانت الهی است و تا جایی که بتوانیم باید از آن محافظت کنیم.

وی افزود: ممکن است فرد مومنی که به ایمان خود اغراق کرده باشد بار دیگر کفر بورزد، که در این صورت موجب غضب الهی واقع می‌شود مگر این که تحت فشار دشمن و برای حفظ جان خود این سخنان را گفته باشد و هنوز از درون اعتقاد و ایمان خود را حفظ کرده باشد.

این استاد دانشگاه با اشاره به حضور میلیون‌ها مسلمان در ادای مناسک حج، گفت: حضور و اجتماع چندین میلیون نفر در

مسجدالحرام برای ادای نماز، خود موجب پیدایش و گسترش و سرایت اپیدمی های مختلف بیماری و حتی خطرهای دیگری چون خفگی زائران می شود که نمونه آن را در سال های گذشته در جریان حادثه منا مشاهده کردیم.

وی با بیان این که انجام عبادات جمعی چون زیارت با حضور جمعیت های اندک و با فاصله گذاری و رعایت تدابیر بهداشتی، مشکلی ایجاد نمی کند، افزود: خواندن نماز جماعت با رعایت فاصله گذاری در شرایط کنونی کرونایی، نه تنها مشکل شرعی ندارد بلکه به مصلحت همه است و از این طریق از مفسده بیماری جلوگیری می شود.

وی در خصوص ادای عمل واجب حج نیز ادامه داد: وقتی در راستای اجرای یک مصلحت که برای کل جامعه واجب است، محدودیتی چون بیماری کرونا ایجاد شود، این واجب از گردن می افتد. در واقع کرونا باعث شده تا بیشتر به مصلحت جامعه اسلامی باندیشیم و در این راستا لازم است تا برای کاهش تلفات انجام مناسک حج، شرایط خاص سنی، تحصیلاتی و ... قائل شویم چرا که این عمل، ویتترین امت اسلامی است که هرچقدر زیباتر باشد در جذب دیگر پیروان و ادیان موثرتر است.

الهامی با تشریح دلایل واجب بودن اجرای عمل حج، گفت: این واجب در ابتدا علاوه بر منافع معنوی دارای منافع مادی هم چون آشنایی اقوام مختلف شرق و غرب با یکدیگر، تبادل تجاری، اشتغال زایی، دیدن آثار و شنیدن اخبار مربوط به پیامبر اکرم (ص) بود اما چون اکنون این منافع مادی منتفی شده پس می توان گفت که اصرار به انجام عمل حج چندان مطرح نیست.

"اثر عامل پیش بینی نشده کرونا بر قراردادها"

حیدر باقری اصلی استاد گروه حقوق دانشگاه تبریز نیز در ادامه این نشست، در خصوص روند حقوقی پیدایش عوامل پیش بینی نشده بر عدم اجرای قراردادها و طرح دادخواست ها و دعوی های حقوقی، گفت: ماده ۲۲۷ و ۲۲۹ قانون مدنی به مبحث خسارت وارده از عدم اجرای تعهدات می پردازد.

وی افزود: ماده ۲۲۷ بیان می کند که متخلف از انجام تعهد وقتی محکوم به جبران خسارت می شود که نتواند ثابت کند که عدم انجام به واسطه علت خارجی بوده است و نمی تواند مربوط به او شود؛ هم چنین در ماده ۲۲۹ مقرر شده که اگر متعهد به واسطه حادثه ای که دفع آن، خارج از حیطه اختیار او است نتواند از عهده تعهد خود برآید، محکوم به جبران خسارت نخواهد بود.

وی افزود: در ثبت قراردادهای مختلف با جبران خسارت های مشخصی که در ضمن سند آورده شده است، بنا بر دلایل پیش بینی نشده در متن قرارداد مثلا وقوع بیماری کرونا، اصناف و مشاغل مختلف تعطیل شده و قرارداد نوشته شده در زمان مشخص قابل اجرا نباشد، طرف قرارداد اقدام به طرح دادخواست علیه طرف دیگر می کند.

باقری ادامه داد: در این راستا دادگاه با استناد به مدارک تحویل داده شده از سوی شاکی شروع به تحقیق می کند که در این راستا خواننده دعوی با استناد به این دو ماده قانونی اگر بتواند ثابت کند که وضعیت پیش آمده از قصد او انجام نگرفته است، می تواند پیروز پرونده باشد.

وی افزود: قراردادهایی که در صورت وقوع عوامل خارج از اراده طرف و غیرقابل پیش بینی در متن، منقضی شوند، شامل این قانون ها می شود. مثلا قراردادهایی که افراد تعهد بسیار گسترده ای از جمله پرداخت چک و اقساط بانک شوند و یا مشاغل گروه دو، سوم و چهارم باشند که به خاطر شرایط کرونایی تعطیل شده اند، یا مغازه دارانی که امکان سرویس دهی در ایام کرونا ندارند اما قراردادی در این خصوص عهده دار هستند، در صورت اثبات تاثیر عامل کرونا بر عملی نشدن قرارداد خود، می توانند از دادخواست طرف شاکی میرا شوند.